

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۰۱/۲۲

تاریخ بررسی مقاله: ۹۴/۰۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۰۸/۱۸

مجله دستاوردهای روان‌شناسی بالینی
دانشگاه شهید چمران اهواز، پاییز ۱۳۹۴
دوره‌ی اول، سال ۱، شماره ۳
صص: ۸۰-۶۷

پیش‌بینی رضایت‌مندی زناشویی بر مبنای حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه دانشجویان متأهل دانشگاه‌های شهر مشهد

محمد امینایی^{۱*}، محمود آزادی^۲، عبدالامیر گاطع‌زاده^۳ و صابره بهشتی مشهدی^۴

چکیده

طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان چارچوبی برای پردازش اطلاعات عمل می‌کند و واکنش‌های عاطفی افراد به موقعیت‌های زندگی و الگوی روابط بین فردی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. روابط زناشویی نیز از تحت تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه قرار می‌گیرند. هدف از تحقیق حاضر بررسی رابطه بین حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه با رضایت‌مندی زناشویی می‌باشد. به‌منظور دستیابی به هدف پژوهش، تعداد ۱۷۹ نفر دانشجوی متأهل از دانشگاه‌های مشهد، واحدهای دانشگاه آزاد مشهد (دانشکده علوم پایه، علوم انسانی) و از میان موسسات غیرانتفاعی (مؤسسه حکمت رضوی) و از میان دانشکده‌های دانشگاه فردوسی (دانشکده‌های علوم تربیتی، علوم پایه، الهیات، مهندسی و ادبیات) به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه طرحواره ناسازگار یانگ (۱۹۸۸) و رضایت‌مندی زناشویی انریچ (۱۹۸۹) استفاده شد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق نشان داد که حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌طور معناداری با کاهش رضایت‌مندی زناشویی (رضایت زناشویی، ارتباطات، حل مساله به غیر از تحریف آرمانی) همراه است. هم‌چنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که حوزه‌های طرد و بریدگی بهترین پیش‌بین‌کننده رضایت‌مندی زناشویی ($P=0/001$ ، $r^2=0/17$) هستند. لذا بر این اساس رضایت‌مندی زناشویی را می‌توان بر اساس طرحواره‌های ناسازگار پیش‌بینی کرد و بر همین اساس پیشنهاد می‌شود اهمیت طرحواره‌ها در رضایت زناشویی مورد ملاحظه درمانگران قرار گیرد.

کلید واژگان: رضایت‌مندی زناشویی، حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه.

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Aminae.psy67@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

۳. دانشجوی دکترای روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

۴. دانشجوی کارشناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

مقدمه

خانواده عنصری بنیادی از جامعه است، لذا داشتن خانواده سالم مستلزم سازگاری و رضایت زوجین از یکدیگر می‌باشد. زوجین سازگار کسانی هستند که توافق زیادی با یکدیگر دارند، از نوع و سطح روابطشان راضی‌اند، از نوع و کیفیت گذران اوقات فراغت نیز رضایت دارند و وقت و مسائل مالی خودشانرا به خوبی برنامه‌ریزی می‌کنند (شاکر، حشمتی و پورشاکر^۱، ۲۰۱۰). رضایت زناشویی یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر عملکرد خانواده می‌باشد. به عبارت دیگر، یکی از جنبه‌های حیاتی یک سیستم زناشویی، رضایتی است که همسران در رابطه خویش احساس و تجربه می‌کنند (تنگیوچی^۲، ۲۰۰۶).

رضایت‌مندی زناشویی وضعیتی است که در آن، زن و شوهر در بیشتر مواقع احساسی خوشبختی و رضایت از یکدیگر دارند و روابط رضایت‌بخش در بین زوجین، از طریق علاقه‌ی متقابل، میزان مراقبت از یکدیگر، پذیرش و تفاهم با یکدیگر قابل ارزیابی است و به‌عنوان یک ارزیابی ذهنی افراد در روابط زناشویی آن‌ها مطرح است (دردوی^۳، ۱۹۹۷). رضایت فرد از زندگی زناشویی بخش مهمی از سلامت فردی محسوب می‌گردد (ویتسون وال-شیخ^۴، ۲۰۰۳). وینچ، رابرت و اسپانیر^۵ (۱۹۷۴) توصیف می‌کنند که ارتباط با همسر جنبه مرکزی زندگی عاطفی و اجتماعی یک شخص است و عدم رضایت‌مندی زناشویی می‌تواند به توانایی زن و شوهر برای برقراری روابط رضایت‌مندانانه با بچه‌ها و سایر اشخاص خارج از خانواده آسیب برساند هر چند تحقیقات در مورد رضایت‌مندی زناشویی نتایج متفاوتی را گزارش می‌کنند و عوامل اقتصادی، حقوقی، اجتماعی، فردی و روان‌شناختی را در آن مؤثر می‌دانند (بیچ^۶، ۱۹۹۸؛ باترورث و برایان^۷، ۲۰۰۸؛ و بریث‌ویت^۸، ۲۰۱۰). در سال‌های اخیر توجه فزاینده‌ای به شناخت و معرفی فرآیندهای شناختی مؤثر در رضایت‌مندی زناشویی شده است (بردبری، فینچام و

1. Shaker, Heshmati, & Poor Rahimi
2. Tengiuchi
3. Durodoye
4. Witsoon & El-Sheikh
5. Winch, Robert, & Spanier
6. Beach
7. Butterworth & Bryan
8. Braithwaite

بیچ^۱، ۲۰۰۰؛ و کاجادوریان، فینچام و داویلا^۲، ۲۰۰۴). یکی از عوامل شناختی که نیازمند توجه در این زمینه می‌باشد، طرحواره‌ها^۳ هستند (دوزیس^۴، ۲۰۰۹) که عمدتاً در کودکی و بر اساس واقعیت یا تجربه شکل می‌گیرند و در طول زندگی ثابت و پا برجا هستند این سازه اساس ساخت‌های شناختی فرد را تشکیل می‌دهد و به‌عنوان واسطه، پاسخ‌های رفتاری افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند (تیم^۵، ۲۰۱۰).

یانگ، کلوکو و ویشار^۶ (۲۰۰۷) طرحواره‌های ناسازگار اولیه را الگوهای هیجانی و شناختی خود آسیب‌رسانی تعریف می‌کنند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل گرفته و در سیر زندگی تکرار شده و بر نحوه تعبیر و تفسیر تجارب و رابطه با دیگران تأثیر می‌گذارند. این محققین هجده طرحواره ناسازگار اولیه را در قالب پنج حوزه شناسایی و معرفی کرده‌اند که عبارتند از: ۱- بریدگی و طرد یارها شدگی / بی‌ثباتی، ۲- بی‌اعتمادی / سورتار، ۳- محرومیت هیجانی، ۴- نقص / شرم، ۵- انزوای اجتماعی / بیگانگی یا خود مختاری و عملکرد مختل ۶- وابستگی / بی‌کفایتی، ۷- آسیب‌پذیری نسبت به ضرر / بیماری، ۸- خود تحول یافته، ۹- شکست، محدودیت‌های مختل ۱۰- استحقاق / بزرگ منشی، ۱۱- خویش‌داری و خود انطباطی ناکافی، دیگر جهت‌مندی ۱۲- اطاعت، ۱۳- ایثار، ۱۴- پذیرش‌جویی / جلب توجه و گوش به زنگی بیش از حد و بازداری، ۱۵- منفی‌گرایی / بدبینی، ۱۶- بازداری هیجانی، ۱۷- معیارهای سرسختانه / عیب‌جویی افراطی و ۱۸- تنبیه.

طرحواره‌های ناسازگار اولیه همیشه خود را در جریان یک رابطه نشان می‌دهند و باعث تأثیر در کنش‌وری رابطه می‌شوند. معمولاً ماهیت ناسازگار طرحواره‌ها وقتی ظاهر می‌شود که افراد در روند زندگی خود و در تعامل با دیگران، به‌ویژه رابطه زناشویی به گونه‌ای عمل می‌کنند که طرحواره‌های آن‌ها تأیید شود، حتی اگر برداشت اولیه آن‌ها نادرست باشد. همچنین طرحواره‌ها به واسطه ارتباط و تأثیری که بر سبک دل‌بستگی، اختلال‌های شخصیت و اختلال

-
1. Bradbure, Fincham, & Beach
  2. Kachadorian, Fincham, & Davila
  3. schemas
  4. Dozis
  5. Timm
  6. Young, Klosko, & Weishaar

خلق می‌گذارند می‌توانند تأثیری غیرمستقیم نیز بر روابط زناشویی داشته باشند (تیم، ۲۰۱۰ و یانگ، ۱۹۹۰). ادبیات پژوهش در زمینه طرحواره‌های ناسازگار در دو گستره متمرکز است که شامل اختلالات روانی به خصوص اختلالات شخصیت و اختلالات خلقی و از طرف دیگر حیطه بهزیستی روان‌شناختی که یکی از این حیطه‌ها رضایت‌مندی زناشویی می‌باشد. وسلی و مانجولا^۱ (۲۰۱۵) نشان دادند که چگونه طرحواره‌های ناسازگار اولیه با تجارب و آسیب‌ها اولیه^۲ در بیماران افسرده مرتبط است. در پژوهشی دیگر ساریاهو، ساریاهو، ماتیلا، کاروکیوی و جوکاما^۳ (۲۰۱۴) همبستگی مثبت و بالایی را بین افسردگی و گنگی عاطفه^۴ و همچنین طرحواره‌های ناسازگار اولیه یافتند.

بیدادیان، بهرامی‌زاده و پورشریفی^۵ (۲۰۱۱) نشان دادند که جنبه‌های کیفیت زندگی به‌طور منفی با طرحواره‌های ناسازگار رابطه دارد و طرحواره‌هایی از قبیل محرومیت هیجانی، بی‌اعتمادی/ سوء استفاده، خود تحول نیافته، شکست، خود کنترلی ناکافی کیفیت زندگی کلی را به‌طور منفی پیش‌بینی می‌کند. یوسفی، اعتمادی، بهرامی و احمدی (۱۳۸۹) نشان داد که طرحواره‌های بی‌اعتمادی/ بدرفتاری، معیارهای سخت‌گیرانه و بازداری هیجانی بیشترین توان پیش‌بینی معنی‌دار طلاق را داشتند. ذوالفقاری، فاتحی‌زاده و عابدی (۱۳۸۷) در تحقیقی تعیین رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ابعاد صمیمیت زناشویی را بررسی کردند. نتایج نشان داد که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ابعاد صمیمیت زناشویی همبستگی منفی و معناداری دارند. بال و سسرو^۶ (۲۰۰۱) در پژوهشی رابطه بین اختلال شخصیت، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و مشکلات روان‌شناختی را بررسی و نشان دادند که رابطه معناداری بین شدت اختلال شخصیت و طرحواره‌های ناسازگار وجود دارد. همین‌طور که اشاره شد پژوهش‌های انجام شده درباره ارتباط طرحواره‌های ناسازگار اولیه با عوامل مرتبط با خانواده به خصوص زوجین انجام نشده است، بنابراین هدف اصلی تحقیق حاضر، شناسایی چگونگی اثرگذاری

-
1. Wesley & Manjula
  2. early trauma experiences
  3. Saariaho, Saariaho, Mattila, Karukivi, & Joukamaa
  4. alexithymia
  5. Bidadian, Bahramizadeh, & Poursharifi
  6. Ball & Cicero

طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر روی روابط زناشویی می‌باشد، این‌که چگونه طرحواره‌ها ناسازگار اولیه می‌توانند رضایت زناشویی را مورد مخاطره قرار دهند.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان متأهل دانشگاه‌های شهر مشهد در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ بودند. نمونه پژوهش، دانشجویان متأهل در دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه آزاد، مؤسسه غیرانتفاعی حکمت رضوی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری در رده سنی تا ۴۰ سال بودند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. بدین ترتیب از میان واحدهای دانشگاه آزاد مشهد (دانشکده علوم پایه و علوم انسانی) و از میان مؤسسات غیرانتفاعی (مؤسسه حکمت رضوی) و از میان دانشکده‌های دانشگاه فردوسی (دانشکده‌های علوم تربیتی، علوم پایه، الهیات، مهندسی و ادبیات) انتخاب شدند. ۱۰۶ نفر از شرکت‌کنندگان در این تحقیق زن و ۷۳ نفر مرد بودند. هم‌چنین ۱۰۰ آزمودنی در مقطع کارشناسی، ۵۲ نفر در مقطع کارشناسی ارشد و ۲۷ نفر در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند. ملاک‌های ورود پژوهش حاضر متأهل بودن، دانشجو بودن، دارا بودن حداقل ۱۹ سال سن و تجربه ۱ سال پیوند زناشویی بود. ملاک‌های خروج عدم ابتلا به اختلالات محور دو، استفاده از درمان دارویی و درمان روان‌شناختی، می‌باشد. پژوهش حاضر از نوع طرح‌های همبستگی می‌باشد. در این پژوهش متغیر ملاک رضایت‌مندی زناشویی و متغیر پیش‌بین حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه می‌باشد. برای بررسی نقش حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه (به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین) روی رضایت‌مندی زناشویی (به‌عنوان متغیر ملاک)، متغیرها وارد معادله تحلیل رگرسیون به روش ورود همزمان شدند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه طرحواره ناسازگار یانگ^۱. نسخه اصلی پرسشنامه طرحواره‌ها برای اندازه‌گیری

1. young schema questionnaires

طرحواره‌های ناسازگار اولیه ساخته شده است. هم‌چنین شکل کوتاه پرسشنامه طرحواره‌ها برای اندازه‌گیری ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه براساس فرم اصلی تهیه شده است. هر سؤال روی یک مقیاس ۶ درجه‌ای (کاملاً غلط=۱، تقریباً غلط=۲، بیشتر درست تا غلط=۳، اندکی درست=۴، تقریباً درست=۵، کاملاً درست=۶) نمره‌گذاری می‌شود. در فرم کوتاه، هر طرحواره توسط پنج سؤال سنجیده می‌شود. در این پرسشنامه، نمره بالا نشان‌دهنده طرحواره‌های ناسازگار اولیه است. در پژوهش حاضر به‌منظور سنجش طرحواره‌های ناسازگار اولی از فرم کوتاه (۷۵ سؤال) پرسشنامه طرحواره یانگ استفاده شده است که ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه را در قالب ۵ حوزه^۱ می‌سنجد. بررسی‌های متعددی درباره ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه YSQ-SF انجام شده است. ذوالفقاری و همکاران (۱۳۸۷) فرم کوتاه پرسشنامه یانگ را روی ۷۰ نفر از زوجین اجرا کردند. در پژوهش آن‌ها ضریب همسانی درونی پرسشنامه از طریق محاسبه ضریب آلفای کرانباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۴ و برای پنج حوزه آن به‌ترتیب بریدگی و طرد ۰/۹۱، خودگردانی و عملکرد مختل ۰/۹۰، محدودیت مختل ۰/۷۳، دیگر جهت‌مندی ۰/۶۷ و گوش‌بزدلی بیش از حد و بازداری ۰/۷۸ به‌دست‌آمد. یوسفی و همکاران (۱۳۸۹)؛ صدوقی، وفایی، رسول‌زاده طباطبایی و اصفهانیان (۲۰۰۷)؛ و آهی و بشارت (۲۰۰۷) ساختار عاملی و روایی آن را تأیید کرده‌اند.

پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ. فوروز و السون^۲ (۱۹۸۹) از این پرسشنامه، برای بررسی رضایت زناشویی استفاده کرده‌اند و معتقدند که این مقیاس نسبت به تغییراتی که در خانواده به وجود می‌آید حساس است. این پرسشنامه به‌صورت پنج گزینه‌ای لیکرتی است. این پرسشنامه برای هر یک از ماده‌ها پنج گزینه (کاملاً موافقم، موافقم، نه موافق نه مخالف، مخالف، کاملاً مخالف) که برای هر یک از آن‌ها نمره‌ای از ۱ تا ۵ تعلق می‌گیرد. آسوده ضریب آلفای پرسشنامه برای خرده مقیاس‌های رضایت زناشویی، ارتباط، حل تعارض و تحریف آرمانی به‌ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۰، ۰/۸۴ و ۰/۸۳ می‌باشد و پایایی به روش بازآزمایی پرسشنامه برای هر خرده آزمون به‌ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۱، ۰/۹۰ و ۰/۹۲ بوده است (آسوده^۳، ۲۰۱۰). پرسشنامه انریچ

-
1. domains
  2. Fowers & Olson
  3. Asoodeh

از روایی‌سازه و ملاک خوبی برخوردار است. ثنایی (۱۳۷۹) در کتاب مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج گزارش کرده است که ضریب همبستگی این پرسشنامه با دیگر مقیاس‌های رضایت زناشویی از ۰/۰۱۴ تا ۰/۰۶ که نشان‌دهنده‌ی روایی‌سازه‌ی آن است، در نوسان می‌باشد. همچنین کلیه خرده مقیاس‌های این پرسشنامه زوج‌های راضی و ناراضی را متمایز می‌کند که نشان‌دهنده‌ی روایی ملاک می‌باشد (ثنایی، ۱۳۷۹).

یافته‌ها

در این بخش ابتدا به شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق می‌پردازیم. اطلاعات توصیفی شاخص‌های به کار رفته در پژوهش، سن و مدت زمان ازدواج آزمودنی‌ها (به ماه) در جدول ۱ مشاهده می‌شود. جدول ۱ یافته‌های توصیفی شامل حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار متغیرهای سن و مدت ازدواج، پنج حوزه طرحواره‌های ناسازگار اولیه (متغیرهای پیش‌بین) و ابعاد رضایت‌مندی زناشویی (متغیر ملاک) ارائه شده است. در جدول ۲ ضرایب همبستگی بین طرحواره‌ها و ابعاد رضایت‌مندی زناشویی نشان داده است.

جدول ۱. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های متغیرهای پژوهش

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
سن و مدت ازدواج	۱۸	۴۰	۲۵/۸۸	۴/۹۰
مدت ازدواج (به ماه)	۶	۱۵۰	۴۰/۰۸	۳۸/۰۸
رضایت‌مندی زناشویی	۲۲	۵۰	۳۷/۷۴	۵/۶۰
ابعاد رضایت‌مندی	۲۲	۵۷	۳۷/۱۱	۶/۱۴
زناشویی	۲۱	۵۰	۳۳/۹۱	۵/۰۴
تحریف آرمانی	۶	۲۰	۱۴/۵۲	۲/۹۳
طرد	۲۶	۹۶	۴۶/۴۸	۱۳/۰۸
عملکرد مختل	۲۰	۱۰۲	۳۳/۹۹	۱۵/۰۷
محدودیت مختل	۱۰	۵۳	۳۳/۹۱	۷/۶۱
دیگر جهت‌مندی	۱۰	۵۲	۲۸/۵۱	۸/۰۳
گوش بزنگی	۱۰	۵۲	۲۸/۶۸	۷/۷۲

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین متغیرهای رضایت‌مندی زناشویی و حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه

متغیر	رضایت‌مندی زناشویی	ارتباطات	حل مساله	تحریف آرمانی
طرد و بریدگی	-۰/۳۶**	-۰/۳۸**	-۰/۳۳**	-۰/۲۲**
عملکرد مختل	-۰/۲۵**	-۰/۲۶**	-۰/۳۷**	۰/۱۰
محدودیت مختل	-۰/۲۲**	-۰/۱۶	-۰/۲۱**	-۰/۸۶
دیگر جهت‌مندی	-۰/۲۰**	-۰/۲۸**	-۰/۲۷**	۰/۰۹۶
گوش بزنگی	-۰/۱۸*	-۰/۲۷**	-۰/۲۳**	۰/۱۲

* ۰/۰۵ و ** ۰/۰۱

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود حوزه طرد و بریدگی با تمام ابعاد رضایت‌مندی زناشویی رابطه منفی و معناداری داشته است. همچنین حوزه‌های عملکرد مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش به زنگی با تمام مؤلفه‌ها به غیر از تحریف آرمانی رابطه معکوس و معناداری دارد. برای بررسی نقش حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه (به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین) روی رضایت‌مندی زناشویی (به‌عنوان متغیر ملاک)، متغیرها وارد معادله تحلیل رگرسیون به روش ورود همزمان شدند. جدول ۳ مدل رگرسیون چندگانه ضریب بتای استاندارد شده برای ارزیابی سهم هر متغیر را در مدل ارزیابی کرده است.

جدول ۳. شاخص‌های تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود همزمان

متغیر	شاخص	B	انحراف خطا	ضریب β	t	سطح معناداری
طرد	-۰/۴۱	۰/۱۲	-۰/۳۲	-۳/۳۶	۰/۰۰۱	
عملکرد مختل	-۰/۰۹۰	۰/۱۱	-۰/۰۸۱	-۰/۸۰	۰/۴۳	
محدودیت‌های مختل	۰/۱۰	۰/۱۹	۰/۰۴۷	۰/۵۵	۰/۵۹	
دیگر جهت‌مندی	۰/۰۱۰	۰/۲۲	۰/۰۰۵	۰/۰۴۷	۰/۹۶	
گوش بزنگی	-۰/۲۸	۰/۱۹	-۰/۱۳	-۱/۴۸	۰/۱۴	

در جدول ۳ مقادیر t و سطح معناداری به اثر هر کدام از متغیرهای پیش‌بین اشاره دارد. مقدار بزرگ t و مقدار کوچک P نشان می‌دهد که متغیر پیش‌بین بر متغیر ملاک تأثیر

می‌گذارد. همان‌طور که مشاهده می‌شود حوزه طرد و بریدگی بالاترین تأثیر را بر متغیر ملاک دارد ($p=0/001$). جدول ۴ شاخص‌های تحلیل رگرسیون چندگانه را با روش گام‌به‌گام نشان می‌دهد.

جدول ۴. ضرایب همبستگی چندگانه در تحلیل رگرسیون با روش گام‌به‌گام

طرحواره	همبستگی چندگانه	مجدور R	مجدور R اصلاح شده	مجدور R تغییر یافته	خطای برآورد معیار
طرد و بریدگی	۰/۳۹	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۱۶	۱۵/۵

برای نشان دادن درصد مشارکت هر طرحواره در تبیین عدم رضایت زناشویی، پنج طرحواره طرد، عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش بزنگی با روش تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام وارد مدل شدند. تنها یکی از طرحواره‌ها یعنی طرحواره طرد و بریدگی از لحاظ معناداری آماری در مدل باقی ماند. همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌کنید، ۰/۳۹ درصد واریانس عدم رضایت زناشویی توسط طرحواره طرد و بریدگی تبیین می‌شود که این نشان‌دهنده میزان بالای درصد تبیین‌کنندگی این طرحواره را در عدم رضایت زناشویی زوجین را نشان می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی از یک سو و پیش‌بینی نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه در رضایت زناشویی دانشجویان متأهل دانشگاه‌های شهر مشهد از سوی دیگر انجام شده است. تحلیل همبستگی نشان داد که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ابعاد رضایت‌مندی زناشویی رابطه وجود دارد. این رابطه بین طرحواره‌های حوزه بریدگی و طرد با تمام ابعاد رضایت‌مندی زناشویی بود. همچنین پژوهش بین حوزه‌های عملکرد مختل، محدودیت مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش بزنگی با ابعاد رضایت‌مندی زناشویی، ارتباطات، حل تعارض رابطه معنی‌داری نشان داد. علاوه بر آن نتایج تحلیل رگرسیون نیز تأییدکننده این مطلب است که طرحواره‌های حوزه بریدگی و طرد

به‌طور معناداری رضایت‌مندی زناشویی را پیش‌بینی می‌کند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهشی یانگ و همکاران (۲۰۰۷) مبنی بر این است، افرادی که طرحواره‌هایشان در حوزه طرد و بریدگی قرار می‌گیرد، اغلب بیشترین آسیب را می‌بینند. به‌طوری‌که بسیاری از آن‌ها، دوران کودکی تکان‌دهنده‌ای داشته‌اند و در بزرگسالی به گونه‌ای نسنجیده و شتاب‌زده از یک رابطه خود-آسیب‌رسان به رابطه‌ای دیگر پناه می‌برند یا از برقراری روابط بین فردی نزدیک اجتناب می‌کنند. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های آماتو و هافمن^۱ (۲۰۰۷) که تعاملات منفی و ناسالم نشانگر رضایت زناشویی پایین است همسو می‌باشد و از طرفی تأییدکننده پژوهش موریسون^۲ (۲۰۰۰) می‌باشد که نشان داد طرحواره‌های ناسازگار تأثیر معناداری بر مشکلات بین فردی و تعارضات زناشویی دارد و می‌تواند پیش‌بینی‌کننده مؤلفه شناختی ناسازگاری بین زوجین باشد. همان‌گونه که طرحواره‌های ناسازگار اولیه به عنوان چارچوبی برای پردازش اطلاعات عمل می‌کند و واکنش‌های عاطفی افراد به موقعیت‌های زندگی و الگوی روابط بین فردی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، روابط همسران در زندگی زناشویی نیز یکی از مهم‌ترین روابطی است که می‌تواند تحت تأثیر چارچوب طرحواره‌های ناسازگار اولیه قرار گیرد. همان‌طور که یافته‌های یانگ (۱۹۹۰) نشان می‌دهد که طرحواره‌ها از طریق تأثیرگذاری بر اختلالات شخصیت و اختلالات خلقی می‌تواند به‌طور غیرمستقیم بر روابط زناشویی نیز تأثیر داشته باشند. از طرفی، پژوهش امیری^۳ (۲۰۱۱) و هیون^۴ (۲۰۰۶) نقش راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار را در عدم رضایت زناشویی زوجین نشان دادند. به‌طوری‌که یانگ و همکاران (۲۰۰۷)، دوزیس (۲۰۰۹) ادعا کردند که افراد دارای طرحواره ناسازگار از راهبردهای مقابله‌ای ناسازگارانه در شرایط زندگی بهره می‌گیرند. از آنجایی که ادراک و بازخورد زوجین به یکدیگر به شدت تحت تأثیر تحریف‌های شناختی قرار گیرد، طرحواره‌های ناسازگار موجب سوگیری‌هایی در تفسیر رویدادها می‌شود و این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی در روابط میان فردی به صورت عدم تفاهم، تحریف در نگرش‌ها، انتظارات غیرواقع‌بینانه در روابط پدید می‌آیند و با توجه به این که طرحواره‌ها در مسیر زندگی خود تداوم

-
1. Amato, & Hofmann
  2. Morrison
  3. Amiri
  4. Heaven

می‌یابند، بر چگونگی رابطه‌ی فرد با خود و دیگران تأثیر می‌گذارند، به عبارتی همسویی یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های ارائه شده بیانگر این نکته است که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی رابطه وجود دارد. به عبارتی، می‌توان اذعان داشت افرادی که طرحواره ناسازگار دارند طبیعی است که از راهبردهای مقابله‌ای ناسازگارانه در تعاملات خود استفاده کنند. وقتی زوجین در تعاملات بین فردی خود از راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار استفاده کنند پیامد آن می‌تواند به مشکلات تعاملی به‌ویژه عدم رضایت زناشویی در ابعاد مختلف منجر می‌شود (پاسکال، کریستین و جین^۱، ۲۰۰۸). با این وجود در در تحقیق حاضر طرحواره‌های ناسازگار بیشترین تأثیر را به ترتیب در ابعاد رضایت زناشویی مانند تحریف آرمانی، حل مساله، ارتباطات داشته است. براساس نتایج پژوهش حاضر و سایر پژوهش‌های انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که طرحواره‌های ناسازگارانه منجر به راهبردهای مقابله‌ای ناسازگارانه و درنهایت عدم رضایت زناشویی بین زوجین می‌شود، بنابراین به‌منظور فراهم شدن رضایت زناشویی مطلوب مداخلات درمانی مبتنی بر طرحواره‌ها در مراکز مشاوره زوجین پیشنهاد می‌شود. همچنین به کسانی که مشاوره پیش از ازدواج انجام می‌دهند در جهت پیش‌بینی مؤلفه‌های رضایت‌مندی زناشویی در زندگی آتی کمک می‌نماید. این پژوهش با محدودیت‌هایی همچون اجرا روی گروه دانشجویان که تعمیم‌پذیری نتایج را محدود می‌کند همراه بوده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی، این پژوهش روی نمونه‌های غیردانشجویی نیز اجرا شود.

منابع

فارسی

- آهی قاسم، محمد و بشارت، محمدعلی (۱۳۸۶). پایایی و اعتبار فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۳(۱۱): ۳۷-۲۰.
- ثنایی، باقر (۱۳۷۹). *مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج*. تهران: انتشارات بعثت.
- ذوالفقاری، مریم؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ و عابدی، محمدرضا (۱۳۸۷). تعیین رابطه بین

طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ابعاد صمیمیت زناشویی زوجین. *فصلنامه خانواده‌پژوهشی*، ۲(۴): ۲۶-۳.

صدوقی، زهره؛ وفایی، مریم؛ رسول‌زاده طباطبایی؛ و سید کاظم؛ اصفهانیان، نامیه (۱۳۸۷). مقاله علمی کوتاه: تحلیل عاملی نسخه کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ در نمونه غیربالینی ایرانی. *روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۱(۱۴): ۲۱۴-۹.

یوسفی، رحیم؛ عابدین، علی‌رضا؛ تیرگری، عبدالحکیم؛ و فتح‌آبادی، جلیل (۱۳۸۹). اثربخشی مداخله آموزشی مبتنی بر مدل طرحواره‌ها در ارتقاء رضایت زناشویی. *روان‌شناسی بالینی*، ۳(۲): ۲۵-۳۸.

یوسفی، ناصر؛ اعتمادی، عذرا؛ بهرامی، فاطمه؛ و احمدی، سید احمد (۱۳۸۹). مقایسه طرحواره‌های ناسازگار اولیه در همسران مطلقه و عادی به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده طلاق. *روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۱(۶۰): ۲۱-۳۳.

لاتین

Amato, P.R. & Hofmann, B. (2007). A comparison of high-and low-distress marriages that end divorce. *Marriage and family*, 62: 621-638.

Amiri, M. (2011) . A study of the relationship between big-five personality traits and communication styles with marital satisfaction of married students majoring in public universities of Tehran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30: 685-689.

Asoodeh, M.H. (2010). Factors of successful marriage: accounts from self-described happy couples. *Social and Behavioral Sciences*, 5: 2042-243.

Ball, S. & Cicero, J. (2001). Addicted patients with personality disorders: Traits, schemas, and presenting problems. *Personality Disorders*, 15: 72-83.

Beach, G. (1998). Marital therapy in the treatment of depression: Toward a third generation of therapy and research. *Clinical*

Psychology Review, 18(6): 635-661.

Bidadian, M., Bahramizadeh, H., & Poursharifi, H. (2011). Obesity and quality of life: The role of early maladaptive Schemas. *Social and Behavioral Sciences*, 30: 993-998.

Bradbury, T.N., Fincham, F.D., & Beach, S.R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Marriage & the Family*, 62(4): 964-980.

Braithwaite, D. (2010). Romantic relationships and the physical and mental health of college students. *Personal Relationships*, 17(1): 1-12.

Butterworth, P. & Bryan, R. (2008). mental health problems and marital disruption: is it the combination of husbands and wives' mental health problems that predicts later divorce? *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43(9): 758-763.

Dozois, L. (2009). Early maladaptive schemas and adaptive-maladaptive styles of humor. *Cognitive Therapy and Research*, 33(6): 585-596.

Durodoye, B.A. (1997). Factors of marital satisfaction among African American couples and Nigerian male/African American female couples. *Cross-Cultural Psychology*, 28: 71-81.

Fowers, B.J. & Olson, D.H. (1989). Enrich marital inventory: A discriminant validity and cross-validity assessment. *Marital and family Therapy*, 15: 65-79.

Heaven, P.C. (2006). Personality and conflict communication patterns in cohabiting couples. *Research in Personality*, 40: 829-840.

Kachadourian, L.K., Fincham, F., & Davila, J. (2004). The tendency to forgive in dating and married Couples: The role of attachment and relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 11(3): 373-393.

Morrison, N. (2000). Schema focused therapy for complex long standing problem: A single case study. *Behavioral and Cognitive Psychotherapy*, 28(3): 269-283.

Pascal, A., Christine, A., & Jean, L. (2008). Development and

- validation of cognitive inventory of subjective distress. *Geriatric Psychiatry*, 23: 1175-82.
- Saariaho, A., Saariaho, S., Mattila, T.H., Karukivi, A.K., & Joukamaa, M.I. (2015). Alexithymia and early maladaptive schemas in chronic pain patients. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(4): 428-437.
- Shaker, A., Heshmati, R., & Poor Rahimi, M. (2010). Investigation of Marital adjustment in people with secure, preoccupied, dismissing and fearful attachment styles. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5: 1823-1826.
- Taniguchi, S. (2006). Study of married couples' perceptions of marital satisfaction in outdoor recreation. *Experimental Educational*, 28(3): 253-256.
- Thimm, J.C. (2010). Mediation of early maladaptive schemas between perceptions of parental rearing style and personality disorder symptoms. *Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41: 52-59.
- Wesley, M.S. & Manjula, M. (2015). Early maladaptive schemas and early trauma experiences in depressed and non-depressed individuals: An Indian study. *Journal of Psychosocial Research*, 10(1): 125-137.
- Whitson, S.M. & El-Sheikh., B. (2003). Marital conflict and health: Processes and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 8: 283-312.
- Winch, F., Robert, G.B., & Spanier, D. (1974). *Complementary needs and related notions about voluntary mate selection selected studies in marriage and the family*. New York: Harper & Brothers.
- Young, J.E. (1990). *Cognitive therapy for personality disorder; schema-focused approach*. New York: Professional Resource Exchange, INC.
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2007). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Arjmand.